

Fodor András (1929–1997)

Az Országos Széchényi Könyvtár nevében búcsúzom Fodor Andrástól, a költőtől, írótól, művésztől – és Fodor Andrástól, a könyvtárostól, kedves kollégáinktól.

Az egykori Eötvös kollégista a történelem kanyargóit követve saját választása alapján magyar szakja mellé könyvtáros diplomát szerzett. Így lett már ifjúságában, 1951-ben a Szentendrén működő, majd később a budapesti Máramaros úti könyvtárosiskola tanára, annak megszűnéséig. Az Országos Széchényi Könyvtárba 1959-ben került, s munkatársa maradt haláláig.

Sötét és a szabad szellemet fojtogató időkben gyakorta előfordul, hogy kiváló tudósok, művészek, írók, politikusok könyvtárakba kényszerülnek. Könyvtárosként dolgoznak, könyvtárosként kapják fizetésüket, ám megmaradnak – és épp a könyvtárak jóvoltából maradhatnak meg – tudósnak, művésznek, írónak. Azután, ha világosodnak az idők, e nagy emberek rendre elhagyják a könyvtárakat, főfoglalkozású tudósok, művészek, írók, politikusok lesznek, könyvtárosi mivoltuk legtöbbször még a róluk szóló lexikoncikkekből is kimarad. Nem baj, hisz ők menedéket nyertek, élet- és kenyérlehetőséget, és nyertek a könyvtárak is: kiváló, legtöbbször igen lelkiismeretes munkatársakat, a nagy emberekből áradó fluidum áldásait. Egyik félnek sem lehet oka panasza.

Ritka, igen ritka az olyan példa, amikor valaki nemcsak a sötét időkben, hanem azok múltával is könyvtáros marad. E ritka példák közé tartozik Fodor András – immár visszavonhatatlanul.

Egyik utolsó levelében, halála előtt három nappal is, az Országos Széchényi Könyvtárról írt, ottani munkájáról.

Pedig nem kényszerült volna könyvtárosnak maradni. Ahogy az idők világosodtak, kaphatott volna irodalmi állást, rangosabbat, jobban fizetőt. Vállalt is munkát, méghozzá rengeteget, könyvtárban és könyvtáron kívül. De önszántából, minden kényszer nélkül megmaradt könyvtárosnak. Nemcsak a munkaidejét töltötte el, nemcsak bejárt rendszeren a hivatalába, de dolgozott is keményen. Minden kollégája látta, láthatta évtizedeken át, amint lapzártakor ragasztott, hibákat festett temperával, raktári jelzeteket írt, korrigált, osztályértekezleteken szólt hozzá a fennforgó ügyekhez. Járt az országot is, képviselte a könyvtárakat, tárgyalt, felmért és útijelentéseket írt. Alapító szerkesztője volt a könyvtárosok állománygyarapítási segédletének, az Új Könyveknek, annak a kiadványnak, amelyik ma a legteljesebb áttekintését adja a hazai könyvkiadásnak, és szerkesztette benne saját szakját haláláig. A Sallai Társaság elnökeként felidézte az egykori könyvtárosok munkáját, ápolta lelki gondjaikat, megosztotta velük naplóbejegyzéseit az együtt végzett, közös munkáról.

A „halálig nyitva maradni” maga szabta erkölcsi parancsot komolyan vette. Saját ügyének tudta az új, pénzügyileg nehéz időket is, amikor már nem kellett volna törődnie könyvtári lapja ínséges világban való megmértetésével és megmaradásával. Miért tette mégis? Talán azért, mert könyvtárosi énjét is fontosnak tartotta. Mert munkáját a nemzeti könyvtárban egyenrangúnak tekintette az Írószövetségben, a Kortárs szerkesztőségében, a különböző irodalmi kuratóriumokban, szakosztályokban végzett munkájával. Amikor módja nyílt rá – és ez gyakran előfordult – íróként, költőként, írószövetségi tisztségviselőként kiállt a könyvtárak, a könyvtárosság, a könyvtári folyóiratok, a szakmánk mellett. Akik tárgyaltak vele, sokszor nem is értették: ők – úgy vélték – nem egy könyvtárossal ültek le egy asztalhoz. Ám Fodor András ez nem zavarta. Ha miniszterrel, legutóbb a miniszterelnökkel beszélt, elősorolta a könyvtárosok gondjait, bajait. Ha kellett, taktikázott, élt azzal, hogy oda kell figyelni rá, szavait nem lehet hallatlanra venni. És lényegesnek tartotta a vele készült interjúkban elmondani, hogy ő könyvtáros. Szinte minden alkalommal nyomatékosan említette ezt. Hogy Ő mit köszönhet a könyvtárnak, az Országos Széchényi Könyvtárnak, azt elmondta nem egy írásában, nyilatkozatában, vallomásában. Hogy mit köszönhet neki a könyvtár, a könyvtárosság, azt sem nehéz elmondani. Elsőül talán azt, hogy a példa erejével, megcáfolhatatlanságával igazolta: szellemi nagyság és könyvtárosság, országos név és könyvtári aprómunka nem összeférhetetlenek. Fodor Andrásnak hatalmas presztízse volt. Ebből a szakmára is visszaáramlott valami. Példája nyomán a könyvtárosok is eltűnődhetnek: könyvtárosnak lenni a szellemi elithez való tartozást is jelenti. Mégpedig nem úgy – és talán ez a legfőbb tanulsága Fodor András könyvtárosi pályafutásának – hogy más egyéb munkásságuk gátjának, netán kényelmes keretének, színekúrának tekintik a könyvtárosságot.

Az Országos Széchényi Könyvtár századunk sok jelesét tudhatta munkatársai között. Tudósokat, művészeket, írókat, politikusokat. Túlnyomó többségük vendég

volt nálunk. Büszkék vagyunk rájuk, számon tartjuk őket, megemlékezünk róluk. De igazán sajátunknak azokat érezzük, akik nemcsak kényszerből, nemcsak kis időre, nemcsak valami más helyett voltak munkatársaink, barátaink, kollégáink. Ők sokkal kevesebben vannak. Kicsiny rendjükből az egyik legragyogóbb név a Fodor Andrásé. Tőle búcsúzunk, a könyvtárostól, a kollégától, és árvának és magunkra hagyottnak érezzük magunkat.

Isten áldjon Bandi! A megbotlott időben is köztünk maradsz!

Poprády Géza

*Megjelent: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros
(1997, augusztus), 36–38. l.*